

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱՃՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 31րդ տարեշրջանի (1915 զոտոտոս-1916 յուլիս) բաժնորգագիրն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, ԿԱՆԻՍԿԻ Ամասիան բաժնորգագիրն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիայի և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ. Նամակ կամ գրամ գրկել այս հասցեով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal Armenia
MARSEILLE (France)

Լ.Ս. ՏԱՐԻ

ԹԻՐԻ

1915 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 29 ԴՆ.
(Լ.Տ. 1915 Սեպտեմբեր 16)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համապատասխան և կամ մասնաճիւղ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները. չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները. Դրանուցումներ կրնգոճնուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով. Դրանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 զլխագիրը 2 սանդիմ:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadié, 17

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի դրութիւնը եւ Անգլիա. — Նամակ ցուցաստանէն (Սպանիկ). — Նամակ Ռումանիանէն (Յորշան). — Հայերը Թիւրքիայի մէջ. — Կ.պօլսի Հայ եւ Յոյն պատրիարքները բանտարկուած. — Կիլիկիայի կողմը 5-000 Հայ փրկուած. — Յրանալի շնորհով. — Կոչ հայունեւորին. — Ռուսօգորսանակը Թիւրքախայաստանի մէջ. — Յրանալիս ռազմականքէն. — Թիւրքական լուրեր. — Կեանքը Թիւրքիայի մէջ. — Տեղական. — Համալսարանական պատերազմը. — Դրանուցումներ:

Ա.Զ.Գ.

Կը խնդրուի մեր բաժնորգագիրն որ փութան հասցնել մեզ ներկայ 31րդ տարեշրջանի բաժնորգագիրը որ կանխիկ վճարելի է. մանաւանդ որ այս միջոցին ստիպողական պէտք ունինք հաշուական այլուայլ կարգադրութիւններէ համար:

Պէտք չէ մոռնալ որ «Արմենիա»-ի հրատարակութեան ծախքերը կը հայտնայ-ծուին իր բաժնորգագիրներով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

(Շաբ. 7րդ Թուէն եւ վերջ)

Դնտան, 14 սեպտ. 1915

V

Մամուլը կը շարունակէ հրատարակել հայկական սարսափների լուրերը գոնազան աղբիւրներէ. Կա. բնոր օրաթերթերի սեփական թղթակիցներ Ալեք. քէն, Հումէն, Սա. ֆիայէն և այլն, և հետադրական գործակալութիւնները զանազան մայրաքաղաքներէ օրէ օր կը հաղորդեն հասած մանրամասները. Նկա. տելի է որ հաղորդուած լուրերը առհասարակ կը կրեն ընդհանրացումի բնույթով. Կերեկի թէ ստուգուած անհաստիան փաս. տեր քիչ կան. կամ զէթ քիչ կը հասնին Էւրոպայ Times, Morning Post, Daily Telegraph հրատարակիցին Դրոշակի խմբագրութեան ուղարկած մի հեռագիրը որով թերթին խումբայրութիւնը պարզիւէ յետոյ Հայաստանի և Կիլիկիայի անապատա.

յումը, կը դիմէ քաղաքակիրթ աշխարհի խղճին բողոքելու համար թիւրքական անախորդ գազանութիւններին դէմ. Westminster Gazette խմբագիրներէն մէկը առանձնապէս տեսակցելու եկաւ Լնտանի Ararat խմբագիր զնդապետ Կրէկըրիին. Տեսակցութիւնը բնականաբար Հայաստանի ներկայ դրութեան մասին էր, հիմնուելով Դրոշակի (militant հայկական կուսակցութեան օրգան, ինչպէս կըսէ թերթը) վերոյիշեալ հեռագրին վրայ:

«Մանչէսթըր Կարաիան» իր սեպտեմբեր 11ի թուով երկու սինակ հայկական արհաւիրքներ մանրամասներ տալէ յետոյ, կը հրատարակէ մի նոր խմբագրական (օգոստոսէն ի վեր սա լինելով չորրորդը):

«Հայերի ընտնելուի» վերնագրով խմբագրականը կըսէ հետեւելը.

«Առանց չափազանցութեան կարելի է պնդել որ Հայաստանի մէջ թիւրքերի գործած գազանութիւնները, որոնց մասին մենք այսօր կը հաղորդենք նոր մանրամասներ, իրենց նմանը չունին պատմութեան մէջ. Երբէք չէ եղած ոչ մէկ այդպիսի մոլեգին փորձ բնաջնջելու մի ամբողջ թեղ, ոչ մէկ որուն յաջողութիւնը թուէր խոտամալից. Այս բնաջնջման ծրագրի յղացումը կը կրէ գերմանական հիմնադրութեան կնիքը, իսկ գործադրութիւնը այնչափ գազանաբարոյ է որչափ ընդունակ է թիւրքը ատուր. Նահանգներէն եկած լուրերը կը պատմեն մեծազանգած սպանութիւններ՝ դիւային անգթութեամբ մարդիկ ձուլի անցւած, կանայք բռնաբարուած և սպանւած և երախաներ խեղդուած: Երբ պատահաբար մի ընտանիք կընդունի մահմեականութիւն, նա կը մընայ անփաստ. սակայն պէտք է գիտնալ որ դատանիութիւնը անոնց թողարկելի է ոչ իբրեւ փրկանք յայտնի մահէ, այլ իբրեւ շնորհ անոնց որոնք ունին բարեկամներ տեղական թիւրք պաշտօնեաներին մէջ. վեր.

ջերս Կ.պօլսի կառավարութիւնը դրած է մի օրէնք որով կարգիւէ Հայերին Թիւրքիայէ մեկնիլը. այդպէս փախուտի վերջին միջոցն էլ կը փակուի Հայերին առաջ, թէ թիւրքին այդ գազանութիւնները արդէն կը ժողովան իրենց վերջին շրջանին, յայտնի է այն իրողութեանն որ նման օրինակ միջոցներ գաւառներէն յետոյ սկսած են գործադրուիլ նաև մայրաքաղաքին մէջ:

«Պատասխանատուութեան մասին» ոչ մի կասկած չկայ. Երիտասարդ թիւրք կառավարութիւնն է որ հրամայեց բռնի տեղափոխութիւնները կողմակերպեց աւաղակներ խումբեր՝ յարձակելու համար գաղթականների կարաւաններին վրայ, որ ուղարկեց իր ներկայացուցիչները հսկելու ջարդերին: Առանձնապէս յիշւած են Էնվեր փաշայի և Թալաթ պէյի անունները, յայց ամբողջ կառավարութիւնն է որ պէտք է դատաւարան պատմութեան առջև դրածադրուած ամենավայրագ և մոլեգին ոճրին համար:

Առ այժմ դժուար է տանել սեւ քայլ Գերմանացիք չեն ուղեր կամ չեն համարձակիր բողոքել: Ամերիկեան դեսպան պր. Մօրլընթատի ջանքերը ի դուր անցած են. յամենայն դէպս նշանակելի է որ ներկայ հանգամանքների մէջ նա միայն յոյս ունի արտօնութիւն ստանալ Հայերին հեռանալու Թիւրքիայէն: Ամենաօգտակար քայլը որ պէտք է առնել այժմ, կօվկաս ապաստանող փախուտականների դուրսութիւնը դարձանէն է: Անոնցմէ շատեր սովահար և զրկուած ամեն միջոցներէ՝ մեռած են միջոցներու պակասութեան հետեւանքով: Երբ վերջնայ պատերազմը, ոչ միայն գաղանակիցների՝ որոնք ինքզինքնին հաշակած են խլովեան, և վերադարձ Հայերին ընել կարելի եղած բոլոր փոխարինութիւնը:

Մի փոքր բարդական. — Կարելի էր

անվերջ կերպով շարունակել այս շարքը և դեռ հաղորդել «Տէյի Բրօնի» քըլի ամբողջ խմբագրականը, «Տէյի» թէլեկրաֆի, Թալաթի և ուրիշ խմբագրական ակնարկութիւնները Թիւրքերը պատժելու և Հայերի իրաւունքը հաստատելու մասին: Բայց նկատելով որ ամէնքի յայտարարութիւնները ունին գրէթէ միևնոյն իմաստը, տեղի կամ պակաս քոչարկուած աստիճաններով, ներկայովս կը վերջացնեմ շարքը:

Ինչպէս կը տեսնուի յիշուած խումբագրականների ընդհանուր ուղու թիւնէն, առ այժմ կարելի է ընել միայն մի բան. դարձնել ամենալարժ և ամենաօրժնական սէր դէպի մեր տոտապոյ հայրենակիցները՝ փրկելով թիւրքական գազանութիւններէն ապաստած իւրաքանչիւր հայ կեանքը: Եւ Ամերիկայ, Եւրոպա, Էդիպոս և այլուր բնակող բախաւոր հայրենակիցներ կարող են կատարել իրապէս հայրենասիրական այդ գերը, իրենց կարողութեան չափով օգնելով նպաստի գործին: Պէտք է աղբիւրներ կովկաս և այլուր ապաստանող մեր թշուառ արիւնակիցները: Առանց նկատի առնելու բացառութիւնները՝ Հայեր առ հասարակ հայրենասէր են, համեմատած որիչ շատ բախաւորից աղբերի հետ: Ինչ որ հայ հարուստների մասին կուտայ սխալ տպաւորութիւն մը, կը թուի թէ այդ անոնց քար անտարբերութիւնը չէ, այլ պարզապէս անհագութիւն և մի քիչ բարոյական թուլութիւն: Այժմ ոչ բնադատութեան և ոչ էլ գովասանքի մամուլակ է: Սակայն իբրեւ բարի օրինակ չէ կարելի չիշել մի անձ. նաւարութիւն՝ ուրիշների նախանձախնդրութիւնը շարժելու համար: Եթէ նոր Զուլայեցի պր. Աւետում Բաւրեան և իր Տիկինը միտան կը նախընտան և մեծ գումար քանթէ Մանչէսթըրի և Լնտանի ամբողջ Տաճկահայ պաղատների հաւաքական նախաաւարութիւնը, եթէ մի Տիկին կիւսակնանի յանձնախումբը կարող

է տար չորեր պատրաստել և կով-
կաս ուղարկել փախտականներին
համար, եթէ Հայաստան չտեսնուի,
հայերէն չգիտցող մի Հնդկահայուհի՝
օր. Էտկար՝ կարող է մի քանի հա-
րիւր ոսկի հաւաքել հայ կամաւոր-
ներին ձմեռանային գուլպաներ պատ-
րաստելու համար, ասանք ապացոյց
են որ, որոշ բարեօրոշակամութեամբ
և ազգասիրութեամբ, ուրիշ շատեր
էլ կարող են նոյնը անել:

Այն ժամանակ միայն՝ ներկայի
գարհաւրիկի սարսափներէն և զոհ-
շուխտներէն վերածնող ապագայ
Հայաստանը ի վիճակի կը լինի յայտ-
նելու իր երախտագիտութիւնը:

Ա. Ս.

ՆԱՄԱԿ ՅԱՆՆԱՍՅԱՆԷՆ

Սէլանիկի հայ գաղութի սուգը

Սէլանիկ, 31 օգոստ. 1915

Հայաստանի մէջ գործուած ճիւղ-
ղային բարբարոսութիւնները, առե-
ւանդումները, թալանները և տեղա-
հանութիւնները չէին կրնար ան-
տարբեր թողալ Սէլանիկի փոքրիկ
հայ գաղութը: Տեղիս թաղական
խորհուրդի որոշմամբ և հայ երի-
տասարդներու օժանդակութեամբ՝
երէկ Սէլանիկի բոլոր հայերը հոգե-
հանդիսաւ մը և սգահանդէս մը ու-
նեցան: Հայ վաճառատուները և
խանութները ի նշան սգոյ դոց պա-
հեցին իրենց դռները:

Առաւօտեան ժամ 10ին, քիչ ան-
գամ տեսնուած երկնոս բազմութիւն
մը տնտաւարած էր դալ սգադարձ-
ւած եկեղեցին, իւր տանջուող հայ-
րենիքին համար արտասուելու, յար-
գանք մը մտաուցանելու և իւր բո-
ղոքը արտայայտելու: Տանուկէսին
հատան տեղական կառավարութեան,
մեքարայիտին, ինչպէս նաև Քա-
ռեակ Համաձայնութեան ներկայա-
ցուցիչները: Հոգեհանգիստի պաշ-
տօնը շատ յուզեց ժողովուրդը որ
արդէն կարտասուէր և իւր արտա-
սանքի կաթիլները բողբոջէր և վրէժի
կայծեր էին որ կը ժայթքէին անոր
բոցալաւա աչքերէն:

Կը դողանէր զանգակը տխրա-
հնչուն ու յամբօրէն և այս պահը
ալ տեղի կը խորհրդաւորէր, հոն,
հայրենի հողին վրայ լոյս գանգակ-
ներու խեղդուկ ձայներուն արձա-
ղանքը և բողբոջը կոր անոր մէջ,
Բողբոջ մը՝ այն Աստուծոն որ կար-
ծեալ չի բեր հոն, Հայաստանի մէջ
լարուող հաղարատը մանուկներուն
և ծերերուն, հայրերուն և մայրե-
րուն որտաճմիկ ազաղակները:

Հայ օրիորդ մը յուզուած և բո-
ղոքի ձայնով մը օրուան կացութիւ-
նը ներկայացուց հայ հասարակու-
թեան: Անոր շեշտերը և բառերը ա-
լիկանցին ալ տեղի բոլոր սրտերը:

Հայ կամաւորներու կողմէն երի-
տասարդ մը օղնութեան կոչ մը ուղ-
ղեց ներկայներուն: Յետոյ պարուն մը

հետեւեալ ֆրանսերէն ճառը ուղղեց
ներկայ օտար պետութեանց ներկա-
յացուցիչներուն:

Messieurs,

La Colonie arménienne de Salonique
vous remercie chaleureusement pour
avoir bien voulu prendre part au deuil
national arménien, deuil des victimes et
des martyres des persécutions turques
en Asie Mineure.

Les Arméniens en Turquie sont en
train d'être exterminés; depuis 4 mois,
massacre en bloc, rapt, déportation,
pendaison, exil, emprisonnement, dis-
persion de famille et bien d'autres pro-
cédés barbares et moyenâgeux sont en
exécution pour l'extermination systéma-
tique d'un peuple, d'un peuple qui a pu
conservé son existence à travers tant
de siècles. Mais à l'heure actuelle il est
menacé d'anéantissement complet.

D'Ismidt à Van, de la Mer Noire à la
Méditerranée, dans toute l'Asie Mineu-
re, pas une ville ou village n'est épar-
gné; les pauvres et les riches, sans dis-
tinction, sont déportés et éparpillés; les
pères enlevés de leur foyer sont envoyés
vers l'inconnu; la plupart sont massa-
crés en route, dans les montagnes et les
champs; les mères et les enfants sont
séparés les uns des autres et dispersés à
tous les vents.

Le meurtre, la conversion forcée à
l'islamisme, l'assassinat, le rapt, le viol,
le pillage, l'incendie sous toutes les for-
mes sont les mesures adoptées par le
peuple musulman armé, sous la protec-
tion des autorités civiles et militaires
turques.

Personne ne pourra dire à l'heure qu'il
est ce qu'il reste des 2 millions d'Ar-
méniens de la Turquie.

Le programme des Jeunes-Turcs,
pour avoir une Turquie exclusivement
habité par des musulmans, est mis en
exécution par les agents du Comité
Union et Progrès, en commençant par
l'extermination de la race arménienne.
Tous les méfaits sont exécutés sans
crainte et sans gêne, vu que l'Europe
civilisée n'a plus ses représentants auto-
risés dans ce pays malheureux, pour in-
timider ces criminels et pour attirer
l'attention de leurs gouvernements res-
pectifs. Donc aujourd'hui en protestant
contre ces atrocités, la Colonie armé-
nienne de Salonique vous prie, Mes-
sieurs, d'être l'interprète de ses sen-
timents douloureux auprès de vos gou-
vernements pour mettre fin à la des-
truction de ce peuple qui a déjà par
trop souffert.

Le 30 Août 1915

La Colonie arménienne
de Salonique

Հոգեհանգիստէն յետոյ ամբողջ
հայ գաղութը համահաճութեամբ հե-
տեւեալ հեռագիրը զրկեց վարչապետ
Պ. վենիզելոսին (Mr. Venizelos).

« La Colonie arménienne de Salonique
en deuil à cause de l'extermination des
siens en Turquie, aujourd'hui réunie en cé-
rémonie de Requiem, prie Son Excellence
de bien vouloir être l'interprète auprès
du Gouvernement hellénique, pour faire
cesser, par une intervention prompte,
les persécutions envers les Chrétiens.

L'Ephorie Arménienne »

Տեղական յոյն և ֆրանսաւոր թեր-
թերը իրենց ձայները միացուցին

հայ գաղութին բողբոջի ձայներուն
և զանազան յօդուածներով բացատ-
րեցին օրուան հայ սգահանդէսին
նշանակութիւնը:

ՎԱՆՈՒՆԻ

ՆԱՄԱԿ ՌՈՒՄԱՆԷՆ

Յօդուն 17/30 օգոստ. 1915

Սգահանդէս հոգեհանգստեան

Այսօր քաղաքիս Հայոց Ս. Ստե-
փան Եկեղեցւոյն մէջ տեղի ու-
նեցաւ սգահանգիստ հոգեհանգըս-
տեան պաշտօն, ինչպէս նաև Ռումա-
նահայոց մեծագոյն մասի եկեղե-
ցեաց մէջ տեղի ունեցած էր:

Տեղիոյ Պատ. Հոգաբարձութիւն
արդէն օր մ'առաջ յատուկ հրաւեր
կարգադրեց քաղաքիս համայնահայոց
անխափր Ռոյնեայ ժամանակէն շատ
աւելի կանուխ եկեղեցին լեցուած էր
երկսեռ բազմութեամբ, մանաւանդ
նոր գաղթական հայերով, որոնք,
հակառակ իրենց աննպաստ կացու-
թեան, ամբողջ գործերնին թողած՝
խանութիւն և օրծարաններն գոցած
եկած էին:

Ժողովուրդը խիստ յուզեալ ըզ-
գացմամբ՝ աչքերնին աղի արտա-
ւօք լեցուած՝ եկեղեցւոյն կուկընդ-
րէր, իսկ մոռք և սրտիւ երկնից կա-
մար կը բաղիւրէր, խնդրելով բար-
ձուցն ազգային ներկայ աննախըն-
թաց ճշմարտանքին: Սեղանին վրայ
ձգեցին սգահանգիստի սգազգեստ մը գըր-
ւած էր (ի նշան զնէլ եպիսկոպոսի
սպաննուած լինելուն): Տեսարանն
արդարեւ շատ տխուր և միանգա-
մայն սարսափեցիկ էր:

Պատարագի զրքի ժամանակն պա-
տարագամտոյց քահանայն, Արժ. Տե-
ր. Յարութիւն Հայր Սարգիսեան,
օրուան սգահանգիստի վրայ բացատ-
րական տեղեկութիւն տուաւ ծանու-
ցամով մը. եկեղեցւոյ 3 զանգակ-
ներն շատ տխուր եղանակ կը հըն-
չէին և երբ եկաւ հոգեհանգստեան
ժամն, պատարագիչ քահանայն հե-
տեւեալ գրաւոր յիշատակութիւնն
ըրաւ այնպիսի յուզիչ ձայնով և սր-
տաշարժ եղանակաւ որ համայն
ուկընդիրներուն արտասուել տուաւ:
Եւ մենք աստ կը զննէք այդ տողե-
րն նոյնութեամբ ի սրտայուզումն
նաև «Արմէնիա» լրագրոյ հայրենա-
ւէր վերժանողաց:

Յիշատակութիւն ի հոգեհանգըս-
տեան պատարագի վառն անկախու-
թեան Հայաստանի անկեալ հայ նա-
հատակաց:

Յիշեալ, Տէր, եւ հանգո՛ ի լոյս երե-
ւոյց Աստուածութեան քո զնոգիս Հայաս-
տան աշխարհի նորոգ նախատակացն, ա-
րիւնանելի Հայ զուակացն, արանց եւ
կանանց, ծերոց եւ տղայոց, որք յանի-
րաւի սրբախօղիտղեկն անգթօրէն ի վնդ-
րեմաբարոյ խուժանէն մամլեալալանաց:

Յիշեալ, Տէր, եւ հանգո՛ ի լոյս երե-
ւոյց Աստուածութեան քո նաեւ զնոգիս
համայն կամաւոր զինուորացն, քաջարի
Հայ զուակացն, որք դիւցադիւրաբար պա-
տերազմելով ընդդէմ թրքական բռնաւոր

շխանութեան զօրաց՝ հեղ լին զարխն իւ-
րեանց առ ի սէր սուրբ կրօնի եւ հայրենի
ազաւուրութեան:

Մ. Կ. ՄԻՐԱՅԻՐԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԸ ԹԻԻՐԵԻԱԻ ՄԷջ

Հայաստանի ներքին իրադրութեան
պարզալ եկած և չէզոք երկրներէ պատ-
կանող եւրոպացի ճանրորդներ կը պատմեն
թէ Հայերի դիմաւորութիւնը լցուած ձորեր տե-
սեր են իրենց ճանապարհի վրայ: Կը յա-
րեն թէ Սըլվադի, Էրզրումի և Տրապիզոնի
նահանգներին մէջ գրեթէ բոլորովին բնա-
ջիւղ եղած է հայ ժողովուրդը:

— Թիւրքիայի մէջ վար գրուած մի քանի
Սնդիկոյիներ որոնց վերջերս թալանաւորու-
եցած էր Թիւրքիայէն մեկնելու, Ռարֆաէն
Գալով Աւեքսանդրիա (Եգիպտոս) հասեր
են սեպտ. 22ին: Ասանք ստիկայի բաներ
պատմեր են Թիւրքիայի մէջ վար գրուած
Եւրոպացիների տառապանքները և Հայե-
րի վիճակի մասին որոնք Աւեքսանդրիայէն
հեռագրուած են Լոնտոնի Մարքիս Գո-
տին: Թիւրքերը զանազ տեղաւորած են
եղեր Հայերի վանքի մը մէջ որի բոլոր վա-
նականները կոտորած էին արդէն: Ոչ ու-
տելիք ունէին այնտեղ, ոչ կարօտի, ոչ
ալ իրենց ծառայողներ: Իրենց պատմա-
ծին համաձայն, Ռարֆա (Եգիպտոս) քաղա-
քը գարշելի տեսարաններէ բեւ գարձեր
է: Հայերի կոտորածի միջոցին որ եղեր է
օգոստ. 19ին, կազմակերպուած կերպով
սպաններ են բոլոր Հայ այրերը՝ իսկ կիներն
ու մանուկները քշեր են անտառային մէջ
ուր հազարաւորներ մեռեր են անօթութե-
նէ:

Կ. ՊՕԼՈՍԻ ՀԱՅ ԵՒ ՅՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՆԵՐԸ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԱԾ

Հոսմէն կը հաղորդեն սեպտեմբեր
24ին. «Կ.պօլսէն կիմայունեն որ
Յոյների և Հայերի պատրիարքները
հսկողութեան տակ առնուած են ի-
րենց պատրիարքարաններէ մէջ
ուր բանտարկուած կը մնան:

ԿԻԼԻԿԻԱԻ ԿՈՂՄԸ 5.000 ՀԱՅ ՓՐԿՈՒԱԾ՝ ՖՐԱՆՍԱԻ ԵՆՈՐԸՈՎ

Ֆրանսայի Ծովային նախարարութիւնը
սեպտ. 21 ամսանիւ հետեւեալ պաշտո-
նական զեկոյցը հաղորդած է մամուլին:

5.000ի շուրջ հայեր, որոնց 3.000ը
կին, երախայ կամ ծեր, թիւրքերէն
հալածուելով յուլիս ամսի վերջեր
ապաստանած էին Անտիոքի ծովա-
ծոցի հիւսիսակողմը գտնուող ձէ-
պէլ-Մուսաի թաւառներին մէջ ուր
յաջողած էին մինչև սեպտեմբերի
սկիզբը զիմաղրել իրենց վրայ յար-
ձակողներին. բայց ալ սկսած էին
պակսիլ իրենց պաշարն ու միմեքքը
և տնտեսապէս կերպով պիտի ընկ-
նուէին երբ կարողացան նշաննե-
րով իմացնել ֆրանսական յաճառա-
ւի մը թէ ինչպիսի ծանր կացու-
թեան մէջ կը գտնուին: Միմեքքան
ծովեզերքը պաշարող ֆրանսական
նաւատորմի յաճառարներն իսկոյն ա-
նոնց օգնութեան հասան և յաջողե-
ցան ապահովել 5.000 հայերի այդ-
տեղէն դուրս հանուիլը որոնք մեր
չոգեմունքներով փոխադրուեցան Բար-
ժախ ուր շատ լաւ ընդունուածութիւն
մը գտան և տեղաւորուեցան առ-
ժամանակեայ բանակաւայրի մը մէջ:

Ֆրանսիայի օրաթերթերին մէջ այս պաշտօնական զեկայի հրատարակութեան հետեւեալ օրը, սեպտ. 23ին, Մարսէյի Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը ժամայում է երախտագրութեան հետ հարձակութեան հետեւեալ հետադիրը ուղղել Ֆրանսիայի ժողովին նախարարին.

Marseille, le 23 Septembre 1915
Monsieur le Ministre
de la Marine française, à Paris,
Profondément émus par l'exploit magnifique des croiseurs d'escadre française de Syrie, qui se sont empressés de recueillir les cinq milles Arméniens se défendant, pendant plus d'un mois, dans le massif de Djebel-Moussa contre la barbarie turque, nous vous exprimons, Monsieur le Ministre, nos plus vives reconnaissances. Combien de centaines de milliers des nôtres attendent encore impatiemment les secours des héros de la France éternelle, qui ne manquera pas, nous en sommes plus que sûrs, de leur aider.
Vive la France humanitaire, Protectrice des peuples opprimés!
Vive la Marine française!
Au nom de l'« Union de la Jeunesse Arménienne de Marseille »,
Le Président :
Archak TOROSSIAN.
21, rue Thubaneau.

(Թարգմանութիւն)
Տիար նախարար
Ֆրանսիայի Ժողովին զօրութեան
Փարիզ

Խորապէս յուզուած Սիրիայի Ֆրանսահայ նաւատորմի յաճախակի փառաբանող քաջագործութեամբը որոնք փութացան ձեռքէ-Մուսսի ծառուտներին մէջ թիւրքական բարբարոսութեան դէմ մէկ ամսէն աւելի զինեց պաշտպանող ինքնաթիռները, որոնք ամենապարտաւոր տալ իրենց մէջ, կը փութանք մեր ամենապարտաւոր խառնուրդը յայտնել Ձեզ, Տիար նախարար: Մեր ազգակիցներէն քանի հարիւր հազարները տակաւին անմարտ կը սպասեն յաւիտեական Ֆրանսիայի զինուորի օգնութեան եւ մենք բոլորովին ապահով ենք թէ Ֆրանսա պիտի օգնէ անոնց: Կեցցէ՛ մարդասէր Ֆրանսան, հարստահարուած ժողովուրդների պաշտպանը: Կեցցէ՛ Ֆրանսիայի Ժողովին զօրութիւնը:

Ի դիմաց «Հայ Երիտասարդաց Միութեան»
Մարսէյի
Առնապետ
Արշակ ԹՈՐՈՍՅԱՆ
21, Rue Thubaneau

ԿՈՉ ՀԱՅ ՌԵՆԵՒՈՐԵՆ

Այսօր ալ ազան ձեռքը կը դողայ, Լինել չի լինել ամա օրն է սա...

Ինչ մութ սեւ ամպեր, օրհասի գոյժեր... Վեց դարեր պահուած վանդակի դռներ, Գաղանձն զայտը արիւնտ ձեռքեր, Բզկտեն իրար վառմար գայլ վագրեր:

Ո՞ր բնաջնջման անուելի վայրկեան, Հայ կոյսի, մանկան արեան աւազան, Քառասուն դար կեանքին վախճանն սա է՞ր. Եւ դու, հայ հարուստ, դիտես անտարբեր:

Աւտիո-գերման ժանտ թագակիրներ, Գաղանձն կողքին գործն ընկերներ,

Դանի՞՞՞ վանդակին դռներն այն բացին, Մեր ամառ փառան թուրքին յանձնեցին (Կրկէ) Ո՞ր բնաջնջման անուելի վայրկեան,

Անեղ է վիճակն. ունեւոր հային՝ Էլ ո՞ր յապաղ ես առատ քու բաժին. Ամբէ՛ վշտերն ինչո՞ւ տառապեալին, Նրան դու պարտիս դիմած քու ոսկին (Կրկէ) Ո՞ր բնաջնջման անուելի վայրկեան

Այսօր ալ ազան ձեռքը կը դողայ, Լինել չի լինել ամա օրն է սա... Չախ ստիպել տակ եմէ սիրտ մը կայ, Նետուելի ասպարէզ, քսակը բաց արա: (Կրկէ) Ո՞ր բնաջնջման անուելի վայրկեան

Երծածդ հայու կամ, ոչ թոյնը ի՞նչ. Թէ սպացոյցներ այսօր մեզ պակսին, Կրի՛ր քու հակառիկ կնիքն Վառակին, Ստացի՛ր, անգու՛թ, Յուզայի բաժին:

Ո՞ր բնաջնջման անուելի վայրկեան Հայ կոյսի, մանկան արեան աւազան, Քառասուն դար կեանքին վախճանն սա է՞ր. Եւ դու, հայ հարուստ, դիտես անտարբեր:

Մելիքսան ԹԱՅԹԱՆԱՆ
Val-de-Grâce, 11 bis
29 օգոստոսի, 1915
Paris

Մեր մայրերուն ներկայ օրերու անձերը

«Գրողն» մաքրարար, Կիլիմոն առ տար, Ֆրանց-Յուլիան հետը մի՛ մոռնար. Իսկ Մեհմէտ-Ուշատ անբաժան ընկեր, Նրանց հետ ըլլայ Դիմիքի նա կեր: Մ. Թ.

ՌՈՒՍ ԶՕՐԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
ԹԻՒՐԿԱՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Պետրոպոլսէն տրուած պաշտօնական հետադիրներէ կը քաջենք հետեւեալ հաստատմաները.

14 սեպտ. — Մանազկերտի երկրամասին մէջ մեր զօրքեր տեղափոխուած են Սրճէն:

15 սեպտ. — Մանազկերտի երկրամասին մէջ, ընդհարում առաւ թիւրք հեծելազօրքերին միջեւ, թիւրքերը յետ մղուեցան դէպի արեւմուտք:

Վանի երկրամասին մէջ, առաւ հեծելազօրքը կը հետապնդէ Քիւրտերին:

21 սեպտ. — Մանազկերտի երկրամասին մէջ, մեր հեծելազօրքը ցրուեց թիւրքերը ինճարուի եւ Բաղէմի-Տուքաի մօտ: Այս վերջին կէտի վրայ ձեռք անցուց նաև շարք մը նպարասայլեր:

Վանի երկրամասին մէջ, ընդհարումներ մեր եւ թիւրք զօրքերին միջեւ, Մեզ զիւրի արեւմտեան կողմէ:

ՅՐԱՆՍԱԿԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՅՐԷՆ

16 սեպտեմբեր 1915

Այսօր մի քիչ ժամանակ ունենալով, կարող եմ թողարտուած չափը առանց անցնելու, կարճ կերպով պատմել այս վերջին օրեր եղած գործադրութիւնները:

Ինչպէս գիտէք, ներկայ պատերազմին մէջ հաշիւ փոխելը մեծ դեր կը խաղայ. Թարգմանութեան պատերազմը համար, հաւանական յարձակում մի գիծադրելու համար, թնդանթի-ձիւի կրակէն ապաստանելու համար պէտք է հողը փոխել, նեղ ու խորանէ խրամաններ կամ միջնադիրներ (boyaux շինելով, վերադարձերը դէպի յետ ուղղելու համար, օգնութեան գործք բերել տալու համար, նորէն պէտք են հողի մէջ փորուած աւելի լայն ճամբաներ որոնք սովորական ճանապարհներէն աւելի ապահով են:

Այսպէս անթիւ ճամբաներ կը բացուին ամեն օր հողին մէջ որոնց խրամանները մի անուն կը կրէ, ընդհանրապէս թիւ մը կամ այս ինչ կամ այն ինչ նախնի կամ երկրի անունը: Կատեգորիայի մէջ սերտ (fantastique) աշխարհագրութիւն մը եւ յաճախ կը լսեն աշխարհի տարօրինակ խօսքեր. «Բրովանտի եւ Չինաստանի սահմաններին վրայ...», կամ «Նօրմանտի երկրամաս համար պէտք է եղիպտոսէն քշուի» եւ այլն:

Երկար չափանիշէ ի վեր թաղած ենք — ճիշդ բան է — այդ աշխատանքի մէջ որ կը կատարուի երբեք նոյն իսկ մեր առաջին դիմելէն շատ առաջ, թշնամիների գրէթէ քիթին տակ, ի հարկէ դիմելէ ժամանակ, Այդ միջոցին մեր աշխատատեղերին հանդիսար պահպանելու համար անպաշտպան կը կրակէ մեր հրետանին, Գիշեր կը լինի որ մարդ կատարեալ խաւ կը գտնուի Անդաղար մեր գլխների վրայէն կանցնին օդային տարմիչներ, կանցնին աներկապելի սուլոցով մեր վրայէն, մէկ երկվայրկեան յետոյ պայթում մը, Երբ թշնամին իր կողմէն պատասխանէ, ալ երբ ժըշտաթիւնը կատարեալ կը լինի, ամեն կողմէ երկաթի կտորներ կը թափին, հողը վեր նետելով, քար ու քանդ ընկնով ամեն բան, Մարդ ու ջիւղերը կը վարձախառն այս մշտական վառնալին եւ աշխատանքը պարտաւորութեամբ կը շարունակուի:

Երեկ երբ ծնկաշար էի մեր պատասանի մատրին առջեւ, առաւ մը պայթեցաւ զառիւթայրին (talus) ետեւ. ուժեղ աղէ... մը եւ գլխիս վերայ, գլխարկիս դաշերով կանցնի անբաժնի փոքրիկ կտոր (éclat d'obus) մը... Կէս սահալմէքի խնդիր էր: Չնայ հողին մէջ մտուեցաւ ուր դընացի, հանեցի թաշկնաւազով որովհետեւ շատ տաք էր: Գիշտակի համար ձեզ կը զրկեմ այդ կտորը որ եթէ գլխիս դաշէր, դուցէ մահաւանդ պատճառ պիտի գտնար:

Ֆրանսացի հայ զինուոր մը
ԹԻՒՐԿԱՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Մենք մեկ տուն, մէկ պատ, մէկ քար կանգուն չէ Պաշտած, Հաղիւ գիւղը կը մոռնէինք. 30, 60 մէկը անդին, ճամբուն միւս կողմը, պայթեց առաւ մը տարօրինակ լոյս հանելով, ինչ որ առաջին անգամ կը պատահէր: Մեկ րոպէ յետոյ բանուած տան մը (որի վրայ ընկած էր առաւ) փրտակներին մէջէն հարի եւ մուխի ահալին սին մը կ'ընէր դէպի երկինք: Գերմանացիները հրդեհ վառող առաւ մը (obus incendiaire) նետեր էին: Գիշերուայ մէջ հրդեհը կը սփռէր իր աղէտագլորը ամեն կողմ լուսաւորելով: Թըշ նախն լուսնադարձեան կէտ մը գտնելով այդտեղ եւ կարծելով անուշտ թէ մարդ պիտի հասարակ հրդեհը մարելու համար, սխեց առաւելում ամեն խոշորութեամբ եւ ամեն ահալ պայթում եւ ծակող, հեղեղել գիւղ: Դժբաղդաբար հրդեհին տեղը դրոշմ էին աւելումները եւ ասոք ալ սկսան գոգոցել սուրբնիւրով ու որսառնիկով պայթել: Երկու մահ տեղայ ուղ հարի, երկաթի, քարի մարիկը մինչդեռ գետինը շարունակ կը ցնցուէր:

Ահա 4 օր է հիմա որ մեր նոր շինած խրամանները լաւաւ ենք: Երկու կողմէն աւաւսեալ թիւ չը դադրիր. այս առաւտ մեր մտերը նետեցին մի քանի հրդեհիչ անբաժնի (obus incendiaires) որոնք անցան անյաջող: Այս 2, 3 ամառայ մէջ մեծ փոփոխութիւն մը կատարուած է պատեղ: Ֆրանսական բանակը յարձակողական դիրք ունի, այժմ ամեն կերպով առատ է իր պաշարը: Մանաւանդ մեր թնդանթիները խաղաղ գրէթէ կը լսեցնեն գերմանականները: Ապագան յղի է յաղթութեամբ, ծնունդը չէ կարող ուշանալ:

Երեկ երբ ծնկաշար էի մեր պատասանի մատրին առջեւ, առաւ մը պայթեցաւ զառիւթայրին (talus) ետեւ. ուժեղ աղէ... մը եւ գլխիս վերայ, գլխարկիս դաշերով կանցնի անբաժնի փոքրիկ կտոր (éclat d'obus) մը... Կէս սահալմէքի խնդիր էր: Չնայ հողին մէջ մտուեցաւ ուր դընացի, հանեցի թաշկնաւազով որովհետեւ շատ տաք էր: Գիշտակի համար ձեզ կը զրկեմ այդ կտորը որ եթէ գլխիս դաշէր, դուցէ մահաւանդ պատճառ պիտի գտնար:

Ֆրանսացի հայ զինուոր մը

ԹԻՒՐԿԱՆԱՅԱՍՏԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

«Մենք մեկ տուն, մէկ պատ, մէկ քար կանգուն չէ Պաշտած, Հաղիւ գիւղը կը մոռնէինք. 30, 60 մէկը անդին, ճամբուն միւս կողմը, պայթեց առաւ մը տարօրինակ լոյս հանելով, ինչ որ առաջին անգամ կը պատահէր: Մեկ րոպէ յետոյ բանուած տան մը (որի վրայ ընկած էր առաւ) փրտակներին մէջէն հարի եւ մուխի ահալին սին մը կ'ընէր դէպի երկինք: Գերմանացիները հրդեհ վառող առաւ մը (obus incendiaire) նետեր էին: Գիշերուայ մէջ հրդեհը կը սփռէր իր աղէտագլորը ամեն կողմ լուսաւորելով: Թըշ նախն լուսնադարձեան կէտ մը գտնելով այդտեղ եւ կարծելով անուշտ թէ մարդ պիտի հասարակ հրդեհը մարելու համար, սխեց առաւելում ամեն խոշորութեամբ եւ ամեն ահալ պայթում եւ ծակող, հեղեղել գիւղ: Դժբաղդաբար հրդեհին տեղը դրոշմ էին աւելումները եւ ասոք ալ սկսան գոգոցել սուրբնիւրով ու որսառնիկով պայթել: Երկու մահ տեղայ ուղ հարի, երկաթի, քարի մարիկը մինչդեռ գետինը շարունակ կը ցնցուէր:

տունները բարեհաճ արձագանգ մը կը գրտնեն խորհրդարանի նախագահ Խալիկ պէյի, Շէյխ-Իւլ-Խալիկի և զաւթառանգ իշխանի կողմէն որ կ'ստիպուին անդամները իբրեւ թշնամի մը կը նկատեն:

Այս վերջին երկուքը չեն քաշուիր բացէ ի բաց ըսելու թէ պատերազմի շարունակութիւնը անշուշտ կայսրութեան վախճանին պիտի առաջնորդէ:

Այս երկու խմբակցութիւններն այնքան ուժեղ կերպով լարուած են իրար դէմ որ Շէյխ-Իւլ-Խալիկը ստիպուեցաւ իր հրաժարականը տալ:

Գաշնակիցները ընդծովեայններն շահատակութիւնները խորունկ սպաւորութիւն մը գործած են Կ.պօլսի վրայ:

Պոստ. 16ին, ֆրանսական ընդծովեայ մը յաջողած է Հայաստանի մօտ ընկերակց անխառնած նաւ մը որ «Համիտի» գրահաւորի ուղեկցութեամբ գրեթէ մօտեցած էր Վոսփօրին:

Նոյն օրը, Սան-Սալֆանսի մօտ ռազմամիջոց բեռնած «Սամսոն» չոգենաւոր և շօրս առաջատանակներ նոյնպէս ընկերակցեցան:

Պոստ. 15ին, ֆրանսական ընդծովեայ մը 48 թնդանոթի հարուած արձակեց Կէպ-ճէի երկաթուղիի կամուրջին վրայ որ վընասուեցաւ:

Պոստ. 17ին, ուրիշ ընդծովեայ մը թափանցելով Հայաստանի նաւակայքը, յաջողեցաւ գործիւնաւոր ընել «Գասան» տարու մը 800 թնո ածուխ կը կրէր:

Ռազմամիջոց բեռնած գերման «Թէնէտ» չոգենաւոր նոյնպէս գործիւնաւոր ընկերակցեցաւ:

Պոստ. 18ին, ընդծովեայ մը կը դորբիւնաւորէ Եւրոպայի մօտ «Պէսմէ Ալէմ» մեծ փոխադրանաւոր որ 3.000 զինուոր կը փոխադրէր:

19ին նոյն ընդծովեայն ընկերակցած է «Ազ Հիսար» դորբիւնաւորը Մարմարա ծովին մէջ, ինչպէս և ռազմամիջոց բեռնած «Եօր Հիսար» չոգենաւոր:

Հաւամարտը որ տեղի ունեցաւ գաշնակից երեք ընդծովեայնների և երկու հակադորբիւնաւորների միջև, որոնք կողակցէին «Վոսփօր» և «Մազմուտ-Շէֆքէթ» փաշայի փոխադրանաւորին և ուրիշ չոգենաւոր մը, բոլորն ալ զինուոր կամ ռազմամիջոց բեռնած, այն արդիւնքն ունեցաւ որ հակադորբիւնաւոր մը խրեցաւ բողբոսութիւնը զոհերով:

Այսպէս Թիւրքիայի վաճառականական նաւերի կորուստը այնքան շատ եղած է որ այժմ անոնք 18 չոգենաւոր միայն ունին:

Էնկերիթի մէջ Զարդուած Հայերի թիւը կը հասնի 25.000ի, բոլորը այրեր, մինչդեռ կիները բնագաղութեան իսլամական կրօնքը ընդունելու և ամուսնանալու թիւը քերի հետ:

ԿԵԱՆՔԸ ԹԻՒՐԿԻԱԻ ՄԷջ

Պոլսէն կը հաղորդեն սեպտ. 15ին. «Կ.պօլսէն» եկած լուրերը Փոքր-Ասիայի խիստ մեայ կացութեան մը մէջ լինելը կը նկարագրեն:

Սմէնէնական թշուառութիւնը կը տիրէ քննարկ քաղաքների, նոյնպէս և գիւղերի մէջ, որոնք երկրորդական բոլոր աշխատասանքների համար գործող բողբոսներէ զուրկ կը մնան: Սմերոյ գիւղեր անապատ դարձած են, կիները և տղայները կը քաշին քաղաքները ուր ամէն ինչ շատ սուղ է և շատ բռնաբերութեամբ կ'ապրին:

Կացութիւնը նոյնպէս ծանր է մայրաքաղաքին մէջ: Գրամի շրջաօրէնները գրեթէ դադարած է, առուաւոր չկայ:

Կալաթի և այն թաղերի մէջ որոնք գէպի ծով և գէպի Ոսկեղջիւր կը տանին, մամը ութնէ վերջ շրջաօրէններ արդիւնած է: Գիւղեր մամանակ քաղաքի շրջակայների

զինուոր կէտերը եւանդագին աշխատանքով կ'ամրացունեն:

Ռազմամիջոց դրեւեցան Սան Սալֆանս և Չաթալա Շիւլի, Մաքրի-Քէյի, Թափանէի և Պէյքօղի ռազմամիջոցները գործարանները վերակառմ են աշխատել գիւղեր ու ցերեկ: Ներքին գործերի նախարարութեան մէջ կաշխատին Պօլիս ձեռք բերող Հայերի մարդահամարը պատրաստել, սրպէս զի կարենան արտաքսել բոլոր գաւառացիները:

Թանիս լրագիրը գրած է թէ մինչև որ հայ կիները բնակիչ չդառնան, Թիւրքիա ապահովութեան մէջ չպիտի լինի:

Հետևապէս նոյն լրագիրը կը յորդորէ կառավարութեան որ սկսի այդ աշխատանքը: Յայտնի է որ Թանիս կ'առավարութեան պաշտօնական բերանն է:

ՏԵՂԱԿԱՆ

Մարտի 22ին Հայ գաղութի կանոնադրը որ Ընդհանուր ժողովի յուլիս 22ին նախին մէջ ընդունուած է, Ընդհ. ժողովին առեւտրային Տիար Մ. Թէքէեան իր ծախքով տպագրել տուած է որպէս զի գաղութին անդամները զիւրութիւն ունենան այդ կանոններին ծանօթանալու: Յանկացողներին կը բաշխուի մատուցին մէջ. իսկ եթէ ըստ կամս փոքրիկ գումարով մը փոխարինել ուզէ ըստացողը, այն ալ շնորհակալութեամբ կընդունուի իրբեւ նուէր մատուցին:

Այդ կանոնադրը կարելի է ըստանալ նաեւ Արմէնիայի խմբագրութեան գրասենեկէն բոլորովին ձրիապէս:

ՀԱՄԵՐԻՆՊԱՍԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Անցած չարամբ վերջապա Ֆրանսացիներին մեծ յաղթութեամբ մը որ կերելի թէ արեւմտեան ռազմաճակատին վրայ Գաշնակիցները ընդհանուր յարձակման մը յաջող սկզբնաւորութիւնն եղած է:

Ֆրանսայի հիւսիսակողմը ֆրանսական թմրանոթներն արդէն յաճախ անհանգիստ կընէին: Գերմաններին Սեպտ. 25ին չարամբ ալ Շամբանի մէջ գերմանական խրամատները, ապստանները, մարտիկները և հրետանիները նոր և ուժղի կերպով ռմբակոծելէ մը յետոյ, ֆրանսական հետակաորդքը յարձակեցաւ Սիւրիի և Էնի միջև դանուղ գերմանական դիմերին վրայ և գրաւեց թշնամիին յարձակողական գրեթէ բոլոր առանջին դիրքերը և հետեւաւ որ շարունակեց յառաջանալ 25 հազարամէջը տեղ, մէկէն մինչև շարս հազարամէջը խորութեան մը վրայ, գրաւելով Գերմանացիներին ամրաններէ ի վեր հաստատուած և կատարելագործած խրամատները, մարտիկները, ինչպէս նաեւ տնային քանակութեամբ ռազմամիջոցք, 24 գաշապին թմրագանձի և այլն: Ֆրանսական և կըռիւր այնչափ ուժղին եղած է որ Ֆրանսացիները միմեկի Շամբանի մէջ ողջ գերի բռնած են 16.000 Գերմանացի, որոցմէ 300ը սպայ:

Իսկ վիրաւորուածներին և սպանւածներին թիւը դեռ որոշ չէ: Սեպտ. 25ին և 26ին Շամբանի և Սիւրի-Գաշնակիցներին ողջ գերի բռնած Գերմանացիներին թիւը 22.000էն աւելի եղած է, ի բաց առեւալ վիրաւորները:

Արդուալի մէջ ալ, Առասի հիւսիսակողմը, մեծ յաղթութիւն տարած են Ֆրանսացիները, յետ մղելով Գերմանացիները Գարէօլի գլեակէն, Սալէզի գերեզմանոցէն և այն վերջին խրամատներէն որ թշնամին դեռ դրուած էր Լաբիւրինթոս ա. նունով ճանչցուած ամուր գիրքին արեւակողմը:

Անգլիացիներն ալ սեպտ. 26ին Պատէի հիւսիսակողմէն յարձակեցան Գերմանացիներին վրայ և վեց հազարամէջը յառաջանալով գրաւեցին թշնամիին շատ մը դիրքերը, 1.700 գերի բռնեցին, շատ մը ռազմամիջոցք, միլիոնայեօղ և 3 թմրանոթ ձեռք անցուցին:

Այս յաղթութիւններ, մանաւանդ մէկ անգամէն բազմաթիւ գերիների բռնուիլը, մեծ ուրախութիւն պատճառեցին Ֆրանսայի և Ֆրանսասէր շրջանակներին մէջ:

Ռուսերը վիրաւորաբար պարպեցին և յաջողեցան անվտանգ նահանջել: Այս անգամ ալ գերման զորավարների ծրագիրն անյաջող եղաւ, չկրցան ռուս զորաբանակը շրջապատելով գերի բռնել որ ոչնչացուէին իրենց գիւմադրող ոյժը: Ռուս զորքերն իրենց ետեւն օգնութիւն ստանալով սկսած են հակադարձաւորումներ գործել Գերմաններին վըրայ, այնպէս որ Գերմանները ոչ միայն չեն կարող յառաջ երթալ այժմ, այլ մի քանի կէտերի վրայ Ռուսերէն շարաշար յաղթուելով մեծ կորուստների ենթարկուած յետքաշուած են:

Պուլկարիայի դիրքն սկսած է աւելի որոշ դառնալ, կերելի թէ Թիւրքիայի և Գերմանիայի հետ համաձայնութիւն մ'ունեցած է որ երբ Գերմանիա Սիւրիայի վրայ յարձակելով ուզէ Թիւրքերին օգնութեան հասնիլ, Պուլկարիա ալ միւս կողմէ Սիւրիայի վրայ յարձակի և գիւրացնէ Գերմանների ճանապարհը գէպի Կ.պօլսի: Մարդ կը դժուարանայ հաւատալ որ Պուլկարիայի պէս խելաւոր ազգ մը, 1913ի դառն փորձառութեանէն յետոյ, դարձեալ աւստրիականների թերազրութիւն, ներին հետեւելով, Թիւրքական այդպիսի յիմարութիւն մը գործէ, ոչ միայն սպիւրախ գանուելով իր վերին Ռուսիայի և անոր գաշնակիցների գէպ, այլ և բռն իսկ պուլկարական շահերին գէպ շարժելով և ինքնապաշտութիւն գործելով: Բայց

իրողութիւնն այս է որ Պուլկարիան պատերազմական շարժման մը մէջ կը ներկայանայ այժմ իր պահանջի զօրքեր գէնքի տակ կոչելով:

Յունաստանն ալ, որ Սիւրիայի գաշնակիցն է, սեպտ. պատահականութեան առջև պատրաստ գտնուելու համար Պուլկարիայի գէպ, գէնքի տակ կանչեց իր պահանջի զօրքեր:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆԵՐ

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ

Հարաւային Ամերիկայի Սան Բաւիս քաղաքէն վանեցի Գասպար փուսիկեան կը խնդրէ իմանալ թէ իր մայրն ու քոյրը ողջ մնացած են վանի մէջ կամ ինչ են եղած:

Տեղեկութիւն ունեցողէն կը խնդրուի հաղորդել խմբագրութեան միջոցով:

ԾԱՆՈԹԻ ԳԻՐԳԵՐ

Ա. ԶՈՊԱՆԵԱՆԻ ԲԱՆԱԺՈՍՈՒԹԻԻՆԸ

ԹԻՒՐԿԱՆԱՍՏԱՆԻ ՎՐԱՅ

Տ. Արշակ Չոպանեանի ֆրանսերէն բանաստեղծութիւնը որ ըրած է փառիզի մէջ Ֆրանսացիների ընտիր բազմութեան մը առջև 1915 մայիս 25ին և որ ֆրանսական հրատարակչական ընկերութեան մը կողմէն հրատարակուած է առանձին տետրակով մը և L'Arménie sous le joug turc վերնագրով, շատեր հետաքրքրութեամբ մեղնէ խնդրած լինելով, ծախս համար բերել տուած ենք անկէ: Կարելի է ստանալ «Արմենիա» խմբագրութեան գրասենեկէն հաւոր. 30 սանդիւի: Իսկ Մարտի 25ին, գործողութեան համար փոստի ծախքով մէկտեղ 35 սանդիւի:

Կարժէ Ֆրանսացիների և ֆրանսագէտ եւրոպացիների մէջ տարածել այս տետրակը որ ամփոփ և գրաւիչ սնով կը ներկայացնէ Հայ ազգի անցեալն ու ներկայն, անոր տառապանքները, յոյսերն ու արցունքները:

Ազգասէր (Արշարունեայ ընկերութեան խնդրանքով) Տ. Վ. Ինճիճեանի գրած և նոյն ընկերութեան ծախքով հրատարակուած տետրակ մ'է ազգասիրութեան յորդորող, որի մէջ ցոյց կը տրուին ազգասիրութեան հրաշալի արդիւնքները, հին և նոր ազգերի ազգասէր մեծ մարգերի կատարած գործերէն օրինակներ բերուելով: Բ. տպ. 1902: 1,70 (1,80):

Պօլ եւ Վիրգինի (Սիւրաբեղ սրտաշար պատմութիւն մը որ ֆրանսերէնէ թարգմանուած է գրեթէ ամէն լեզուի, ինչպէս և հայերէնի թէ՛ գրաւոր և թէ՛ աշխարհաբար և զանազան անձնակէ: Մեղ մօտ ծախս գտնուածը Աստուածատուրեան Մանուկ պէյի աշխարհաբար թարգմանածի Գ. տպագրութիւնն է, պատկերներով զարդարուած 1 ֆր. և 20 սնդ. (1,40):

ՏԱՌԵ — ՄԱՐԿԵԻ

Ք. ՓԱՐՄԵՆԻՔԱՆԵԱՆ

Ս. Ս. Ս. Ս.

Հայերէն Տպարար. Փարմէն Գալանի

Le Gérant: François CARRIERE.

Marseille. — Imprimerie du Midi